

LAUSUNTO KAJAANIN KESKUSTAAJAMAN 2035 OSAYLEISKAVAEHDOTUKSESTA

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO KAJAANI SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO KAINUUN PIIRI

LUONNONSUOJELULLISESTI JA KULTTUURIHISTORIALLISTE TÄRKEÄT ALUEET ON HUOMIOITAVA KAAVOITUKSESSA

Kajaanin kaupungin keskustaajaman osayleiskaavassa on huomioitava monimuotoisuuden säilymisen ja ihmisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin takaaminen, kestäväällä kokonaisvaltaisella ja luontoarvoja huomioivalla suunnittelulla. Elävä ja monimuotoinen lähiluonto ja virkistysalueiden säilyminen on uusien tutkimustenkin mukaan keskeinen ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttava tekijä. ”Kajaanin kaupungin sydän” muodostuu lähellä sijaitsevista monimuotoisista puisto-, pelto ja metsäalueissa, sekä Kajaanin jokivarren luonnonkauniista ja kulttuurihistoriallisesta ympäristössä. Toivomme että toimivuuden lisäksi viihtyvyys, luonto, kauneus ja hyvinvointi nähdään kaavoituksen suunnittelun perusarvoina.

Lisäksi haluamme tuoda esiin huolestamme kaavaehdotuksen puhtaasta oletuksesta nykyisen jatkumiselle. Siis että voimme jatkaa luonnonvarojen kannalta kestäväntä ylikuluttamistamme ja autoiluun perustuvaa elämäntapaamme kuten ennenkin. Tämän elämäntavan vaikutukset heijastuvat jo nyt monella tavalla elämäämme, talouteen, luonnosta ja ympäristöstä puhumattakaan. Aidosti uusien, kestävien ratkaisujen, hiilineutraalin ja energiatehokkaan suunnittelun pitäisi siis näkyä pitkän tähtäimen suunnittelussa. Nyt olevassa osayleiskaavaehdotuksessa sitä on vaikeaa nähdä. Koko ehdotus perustuu edelleen autoilun varaan ja talouden jatkuvaan kasvuoletukseen. Tätä taustaa vasten herääkin kysymys esim. uuden sillan tarpeellisuudesta ylipäättäen. Myös kaupunkirakenteen tiivistäminen pitäisi olla vahvemmin esillä sen hajottamisen sijaan. Kajaanin kaupunki voisi tulevaisuudessa panostaa kestäväkehityksen, innovatiivisen, viihtyisän ja ekologisen kaupunkirakenteen kehittämiseen, luoden näin pitkäjänteistä hyvinvointia, työtä ja tulevaisuutta kotikuntaamme.

Huomioita osayleiskaavaehdotuksesta:

Kruununpuodinmäen siltalinjaus pilaa Kajaaninjoen varren valtakunnallisesti merkittävän kulttuurimaiseman, missä sijaitsee useita Kajaanin historian kannalta tärkeitä rakennuksia, rakenteita ja muistomerkkejä sekä arvokkaita luontokohteita. Siltalinjaus on lisäksi kahden erityissuojelua vaativan lajin lisääntymis- ja levähdysalueita (liito-orava ja viiksisiippa) ja näin ollen se on LsL:n 49 §:n vastainen. Kaavassa on ehdottomasti luovuttava Kruununpuodinmäen siltalinjauksesta. Esitämme siltalinjauksen siirtämistä nykyisen Ponttoonisillan kautta kulkeväksi.

Tarkemmat perustelut:

Kruununpuodinmäen siltavaihtoehto on yhä valittuna kaavaehdotukseen huolimatta siitä, että mm.

Museoviraston ja Kainuun Museon lausunnoissa se todettiin selvästi vaarantavan alueen kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen ja olevan siten vaihtoehtoista toteuttamiskelvottomin. Lisäksi ELY keskuksen antaman päätöksen mukaan kaavaehdotus on luonnonsuojelulain vastainen, eikä poikkeuslupaa lain rikkomiseen ole perusteltua antaa. **Kruununpuodinmäen siltaa koskeva oikeusprosessi Pohjois-Suomen Hallinto-oikeudessa on vielä kesken ja se voi kaiken kaikkiaan viedä vuosia, jolloin se on koko kaavan toteutumisen kannalta suuri epävarmuustekijä. Ei ole millään muotoa perusteltua kaavoittaa keskeistä osaa kaupungin kehittämisestä lain puitteissa epävarmalle pohjalle. Kruununpuodinmäen siltaratkaisu on poistettava kokonaan osayleiskaavaehdotuksesta.**

Museoviraston (17.11.2016) antaman lausunnon mukaan rakennetun kulttuuriympäristön kannalta parhaiten jatkokehittelyyn sopisivat Ponttoonisillan ja Kontiosaarensillan vaihtoehdot. Ihmettelimme sitä, että nämä tärkeät viranomaislausunnot jätettiin huomiotta kaupunginhallituksen valitessa siltavaihtoehtoa osayleiskaavaehdotusta varten, ja myöskään perustelematta tätä huomiotta jättämistä. **Sinänsä välttämätön intressivertailu tärkeiden kulttuuri- ja maisema-arvojen ja muiden (mm. liikenteellisten ja kaupunkirakenteellisten) seikkojen välillä jäi siten puutteelliseksi ja on vähintäänkin huonoa hallintokäytäntöä kaupunginhallituksen taholta.**

Tässä ratkaisussa jätettiin myös huomioimatta yhteysviranomaisena vuonna 2000 toimineen Kainuun Ympäristökeskuksen lausunto (25.1.2000) siltahankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta. Kainuun Ympäristökeskus katsoi tuolloin, että saatujen selvitysten perusteella Kruununpuodinmäen siltavaihtoehto ei ole tarkoituksenmukainen.

Kulttuurihistoriallisesti erityisen merkittävänä kohteena on Kajaanin linnan lisäksi pidettävä Karolineburgin kartanoa, jonka historiallista arvoa Kruununpuodinmäen silta ja siihen liittyvä uusi tielinjaus heikentäisivät merkittävästi. Kartanon alue on jo viime vuosikymmeninä supistunut uuden asuinrakennuskannan vaikutuksesta ja siltaratkaisu kohdistuessaan osittain kartanon puistoalueeseen supistaisi sitä lisää. Sillan välittömässä läheisyydessä on lisäksi mm. tervakanava, lussitupa, Kalkkisillan alue sekä ydinkeskustan puolella Kruununpuodinmäen ja kaupunginkirjaston alue, jonka luonnetta kaupunkilaisten rauhallisena ja avoimena kokoontumisympäristönä uusi silta ja tielinjaus oleellisesti heikentäisivät.

Siltalinjauksen vaikutukset alueen kasvillisuuteen ja luontotyyppeihin sekä eläimistöön on mielestämme arvioitu puutteellisesti. Vaikutukset muuhun eläimistöön kuin linnustoon on arvioitu vain keskisuureksi, vaikka ratkaisu heikentää kahden erityistä suojelua vaativan nisäkäslajin, liito-oravan ja lepakon (viiksisiiipan) lisääntymisaluetta Karoliinanrinteen alueella. Liito-oravan kannalta kyseinen alue on virheellisesti arvioitu ainoastaan potentiaaliseksi, vaikka sieltä on luontoselvityksessä havaittu jälkiä myös vuonna 2016 sekä sen lisäksi myös aiempina vuosina ja pitempiaikaiset jäljet liito-oravan pesinnästä alueella on havaittavissa mm. virtsaamisen aiheuttamina värimuutoksina kuusten rungoissa. On niin ollen erittäin todennäköistä, että alue yhä vieläkin on liito-oravan keskeistä lisääntymisaluetta samoin kuin myös lepakon. Kruununpuodinmäen siltalinjaus olisi siis näiden kahden erityissuojelua vaativan lajin lisääntymis- ja levähdysalueita heikentäessään LsL:n 49 §:n vastainen. Lisäksi linjaus vaarantaisi Karoliinanrinteen arvokkaan lehdon, jolla luontoselvityksen mukaan on järeän puustonsa vuoksi vaikutusta myös kaupunkikuvaan. Tuoreet keskiravinteiset lehdot ovat luontotyyppeinä vaarantuneita (VU). Luontoselvityksessä suositellaankin Karoliinanrinteen lehtokuvio

säästettäväksi kaupunkisuunnittelussa myös muiden luontoarvojensa (lepakot, liito-orava) vuoksi.

Johtopäätöksemme kaikesta edellä mainitusta on, että Kruununpuodinmäen vaihtoehto on esitetyistä siltavaihtoehtoista sekä luonnon- että kulttuuriympäristöön kohdistuvien vaikutustensa vuoksi kaikkein vahingollisin ja niin ollen hylättävä.

Pyörteen tilan lisärakentamisesta tulee osayleiskaavaedotuksessa luopua. Pyörteen tila on tärkeä osa valtakunnallisesti tärkeää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY) ja se on arvioitu myös maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi kohteeksi, johon sisältyy Kajaanin kaupungin historiaa ainakin 150-vuoden ajalta (esimerkiksi tervakanava). Pyörteen tilan ympäristön pellot tulee säilyttää alkuperäisessä tehtävässään. Rakentamattomana tilan kokonaisuus mahdollistaa myös esimerkiksi kulttuurimatkailun kehittämisen.

Pyörteen tilaan kuuluva metsäalue pitää säilyttää myös rakentamattomana, koska se on liito-oravan lisääntymisaluetta ja josta pääosa jäisi rakaentamisolueeksi ja vain liito-oravalle soveltumaton nuoren metsän alue säästyisi kaavaehdotuksessa.

Kaukametsän jokirannan alue tulee säilyttää kaupunkilaisille vapaana luonto- ja virkistysalueena. Alueelle suunnitellusta lisärakentamisesta tulee luopua. Myös tämä alue on todettu tärkeäksi liito-oravan lisääntymisalueeksi, jonka suunniteltu rakentaminen olisi liito-oravan kananalta tuhoisa.

Pöllyvaaraan ja Komiahontien / Seppäläntien väliin suunnitellusta rakentamisesta tulee luopua. Kaavoitus vaarantaa merkittävästi luonnon monimuotoisuutta (alue on myös kaavassa luokiteltu luonnon monimuotoisuuden kannalta erittäin tärkeäksi). Pöllyvaaran virkistysalue vaatii säilyäkseen riittävän suojavyöhykkeen. Alue on tärkeä liito-oravan lisääntymisalue.

Ensilän alueen rakentaminen tulee suunnitella uudelleen, siten että liito-oravien todetut lisääntymisalueet jäävät koskemattomiksi.

Kaiken kaikkiaan liito-oravakohteiden selvityksiä kaavaehdotuksessa ei ole riittävästi otettu huomioon. Lisääntymispaikkoja on häviämässä uuden rakentamisen seurauksena Kaukametsän, Pyörteen tilan, Ensilän ja Pöllyvaaran itäosan alueilla. Tältä osin kaavaehdotus voi olla luonnonsuojelulain vastainen eikä sitä voi hyväksyä esitetyssä muodossa. Valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä ei kaavaehdotuksessa ole otettu huomioon, vaikka Kruununpuodinmäen silta sekä uudet asuinalueet Pyörteen ja Kaukametsän alueella vaikuttavat selkeän kielteisen heikentävästi rajauksen arvoihin. Vaikutuksia ei ole kunnolla arvioitu tai niitä on vähätelty. (Karttaliite)

Kansallinen kaupunkipuisto

Yhdistyksemme teki maaliskuussa 1998 kunnallisaloitteen Kajaanin kaupunginhallitukselle Kansallisen kaupunkipuiston perustamisesta Kajaaniin (Liite). Vuonna 2000 kaupunki käsitteli aloitetta ja totesi, että vuonna 2001 aloitettavan osayleiskaavan tarkastustyön yhteydessä selvitettäisiin myös kansallisen kaupunkipuiston perustamisen edellytykset. Mikä oli selvitystyön lopputulos ja miksi kaupunki luopui tästä tavoitteesta? Kajaani on julistautunut strategiassaan ”luontokaupungiksi” johon Pöllyvaaran ja Kajaaninjoen jokivarren muodostama kansallinen kaupunkipuisto hyvin sopisi. Esitämme että ehdotuksemme otetaan uuteen käsittelyyn.

Kajaanissa 17.3.2019

Suomen luonnonsuojeluliiton Kajaanin yhdistys ry

Elsa Lankinen, puheenjohtaja

Markku Nykänen, varapuheenjohtaja

Suomen luonnonsuojeluliitto Kainuun piiri ry

Antti Lankinen, puheenjohtaja

Ari Jäntti, toiminnanjohtaja/ sihteeri